

RODOS ŞOVALYELERİ HAKKINDA ANTALYA VALİSİ SULTAN KORKUD'A GÖNDERİLMİŞ BİR MEKTUB

ORD. PROF. İ. HAKKI UZUNÇARŞILI

İkinci Bayazıd'ın oğlu Sultan Korkud, 908 H 1502 M de *Saruhan* yani *Manisa* sancağından kaldırılarak *Teke* yani *Antalya* valiliğine gönderilmiş ve bir ara Babasına gücenerek *Mısır*'a gitmesi de dahil olmak üzere -çünkü *Mısır*'a gittiği zaman yerine kimse tayin olunmayarak onun adamları vasıtasıyla vilâyet idare olunmuştu- 916 H 1511 tarihlerine kadar sekiz sene orada valilik etmişti.

İşte Korkud'un bu valiliği zamanında ve takriben 1503 senesinde şövalyeler tarafından her nasılsa yakalanarak mahbus bulunan Ebu Bekir Darânî adında bir zat tarafından şehzadeye arapça bir mektub gelmiştir. Ebu Bekir Darânî, eski islâm âlimlerinden Ebu Süleyman Darânî torunlarından imiş. Ebu Bekir Darânî'nin hangi tarihte ve ne suretle esir düştüğü malûm değildir. Korkud'a yollamış olduğu mektubunda, Rodos'un durumunu ve orada bulunan *Sen Jan* şövalyelerinin mikdarını ve adadaki bir hayli müslüman esirlerinin ahvalini ve şövalyelerin yerli rum halkına yaptıkları mezalimi anlatmakta ve şövalyelerin azrailden ziyade korktukları Kemal Reis'in, beş kadirga ile gelmesiyle adanın zabtedilebileceğini arzylemiştir¹.

¹ Haçlı seferleri esnasında *Filistin*'e kadar giderek *Akkâ*'ya yerleşmiş olan *Sen Jan şövalyeleri*, *Akkâ*'nın Memlûk Sultanı Melik Eşref Selahaddin Halil tarafından 690 h 1291 m de zabtına kadar burası şövalyelere ve hatta Suriye'deki frenklere merkez oldu. Buradan kovulan şövalyeler Kıbrıs'a gelmişlerse de oranın kiralı bunların yerleşmelerini tehlikeli gördüğünden kendilerine yer vermedi. Bunun üzerine şövalyeler Rodos adasına geldiler ve pek beğendikleri adaya yerleşmek istedilerse de Bizans İmparatoru muvafakat etmedi; fakat bunlar, Fransa kiralı Güzel Filip ile Papa Beşinci Klemen'in teşvikleriyle adayı ele geçirip yerleştiler (1304). Şövalyeler bundan sonra donanma tedarik ederek korsanlığa başladılar ve Papadan müzaheret gördüler; ondördüncü asırda Türklere karşı yapılan seferlerde haçlı donanmasıyla beraber bulundular. Rodos'tan başka o havalideki bazı adaları ve Anadolu sahilinde bazı yerleri de ele geçirmek suretiyle *Doğu Akdeniz*'de mühim rol oynadılar.

Sultan Korkud, bu mektubu aldıktan sonra onun aynını yine arapça olarak kaleme almış ve kendisi de iki satırlık bir mukaddime ile babasına göndermiştir. Mektubun metni not olarak aynen yazıldığı gibi tercümesi de aşağıya nakledilmiştir²:

“Derim ki Rodos’ta mahbus, ulemadan, salah ve diyanet erbabından olan bir şahıstan bize bir mektub geldi; bu zat mütekaddimin-i ulemanın büyüklerinden Ebu Süleyman Darânî neslinden Ebu Bekir Darânî’dir” dedikten sonra asıl mektub suretini yazıyor. Ebu Bekir Darânî mektubunda şunları beyan ediyor³:

Mevlânaessultan (Sultan Efendimiz) bilirler ki Rodos ahalişi kılıçtan başka surette sulhe mecbur edilemez; zira bunlar yeminlerine inanılmaz, fesat ve haramdan başka işleri olmayan kâfirlerdir; imdi bunlar cibilliyetlerinde esas olan bu halden nasıl dönebilirler?

Bundan dolayı Sultan Efendimiz Allah rızası için himmetini kefare ile muharebeye sarf etmeli; bu suretle cihad sevabını kazanırlar. Eğer sultanımın maksadı onların ellerindeki esirleri kurtarmak suretiyle sevaba nâil olmak ve bu suretle sulh yapmak ise Sultan Efendimiz bilsin ki on esir tahlis edemez ve küffar onun yerine yüz müslümanı esir eder ve bundan başka sığır ve keçi ve sair muhtaç oldukları şeyleri de üstelik alırlar ve onun mukabilinde bu esirleri koyu-verirler.

Allahü taâlâ bu fakire ecelden aman verip esaretten kurtarırsa *İstanbul*’da bulunan Sultan Efendimiz Ebu Yezid Han’ın huzuruna gidip önünde duracak ve onu Rodos’u harap edip ahalisini helâk etmeğe teşvik edeceğim; çünkü bu fakir, bunların mütekid oldukları küfür ve inadı ve bu husustaki katıllıklarını ve müslümanlara karşı gösterdikleri şiddet ve eziyeti ve kahr ve cefalarını gözlerimle gördüm.

Vallahi ya Mevlânaessultan eğer müslümanlar Rodos’taki esirlerin giriftar oldukları kahr ve azabı bilseler teessürleri ferahlandıran kat kat ziyade olurdu; her mümine, mümin kardeşinin gamıyla gamlanmak vâcibdir; hazreti peygamber buyurmuşlardır ki “bir müminin kendisi için razı olduğu şeyi mümin kardeşine de razı olmazsa

² Korkud’un bu arapça mektubu onun (Davet ün nefis it tâliha ilel âmâlis-saliha دعوة النفس الطالحة الى لاعمال الصالحة) ismiyle kalemealarak babasına göndermiş olduğu arapça eserinde (s. 232) vardır. Onun bu kitabı *Kıtab-ül-harimî fittasavvuf* (كتاب الحریمی فی التصوف) adıyla Ayasofya kütüphanesinde 1763 numaradadır.

³ Mektubun arapça metni aynen şöyledir:

¹ اقول قد ورد علينا كتب من شخص محبوس في ردوس من اهل العلم والصلاح والدين يقال له ابو بكر الداراني من نسل ابي سليمان الداراني من اكابر المشايخ متقدمين وذكر فيها :

ان مولانا السلطان نصره الله ليعلم ان اهل ردوس مالهم صلح الا بالسيف فانهم كفرة بجرّة وهم كما قال الله تعالى انهم لا ايمان لهم وليس لهم سبب الا الفساد والحرام فكيف يرجعون عن شيء طمع في قلوبهم وتربوا عليه فقد قال الله تعالى لا تبديل لحق الله . فولانا السلطان لوجه الله تعالى يصرف همه الى حرب الكفرة ويفتم ثواب الجهاد فان كان قصد مولانا السلطان نصره الله تعالى صلحهم لتخليص الاسارى وتحصيل الاجر فيا مولانا السلطان ما تخلص عشرة اسارى الا يمك الكفرة مكائهم مائة مسلم وياخذون ما يحتاجون اليه من البقر والمز وغير ذلك .

² وان مداته في اجل الفقير وخلصه من الاسر سيقف قدّام مولانا السلطان ابي يزيد خان خلد الله ملكه في اصطنبول يحرصه على احزاب ردوس واهلاك اهلها . لان الفقير رأى بينه ما هم منطوون عليه من الكفر والناد والغلظة فيه والاشتداد وتمذيب لاهل الاسلام وقهر الصالحين والاشراف وضربهم وزجرهم فوالله يا مولانا السلطان لو علم المسلمون ما للاسارى فيه من القهر لكان خزتهم اكثر من فرحهم ويجب على كل مؤمن ان يفتم بغير اخيه المؤمنين فقد قال صلّم « لا يكمل ايمان المؤمن حتى يرى لآخيه ما يرى لنفسه » وقال الله تعالى « انما المؤمنون اخوة » . فولانا السلطان يصرف جميع همه الى اخذ هذه القلمه ويطلق جميع سراكبه للفزاء وينصر عصيانه الاسلام . فولانا السلطان يعلم ما وقع السلطان محمد رحمة الله عليه معهم وما وقع لهم رح معهم وكيف اكلوا مال السلطان ابي يزيد نصر الله وبنوايه كنيسة في القلمه ووصى ملكهم الفاجر الحيث ان يضعوا ميته فيها ففعلوا زعماً منهم ان هذا الموضع اشرف مواضع تلك القلمه لان تلك الكنيسة بنيت بمال المسلمين الذي اخذوه عن سلطانهم يخدمهم اياه وقهرهم وغلبتهم عليه ولو بالحيلة .

وقد صح عندنا انهم سرقوا قنديلا من فضة من جامع السلطان محمد رح وعلقوه في تلك الكنيسة ، فان لم يصدقه السلطان ابو يزيد نصره الله فليفتشه ممن يعتمد على خبره من اهل الدين والصلاح ولا يرسل مثل ذلك حتى يختبره في ردوس وقد وصل خبره الى حد التواتر .

هذه الفيرة لا تكفي لاثارة عزم السلطان على فتح تلك القلمه وفي ظنهم الفاسد انهم يأخذون اصطنبول باين السلطان ج . واخذوا شخصاً ادعى انه ابن قرمان فاكرموه والبسوه اقبته رفيه وقالوا تأخذ بلاد قرمان بهذا .

فيا عجا كيف يتأخر السلطان ابو يزيد نصره الله عنهم وقهرهم عليه فرض كالصلاة والصيام . فوالله العظيم لو اخذ مولانا السلطان جميع بلاد النصارى وقلمة ردوس باقية على حالها ما فتحت فكانه ما فعل شيئاً .

³ فجماعة ردوس جميعها بمراكب دايرين في الصيف والشتاء على ظهر البحر يتلصصون ويأخذون مراكب المسلمين . فلو ارسل السلطان ابو يزيد نصر الله وخلص ملكه مع الكمال الرئيس خمس قادرغا وامره باخذ جميع مراكب زدوس لقلعه ولخرج بافداء اهلها اسراء كثيرة من المسلمين ولاهل ردوس يخافون من الكمال اكثر من ملك الموت فالله ينصره عليهم .

واما المراكب التي يخرجون الى التلصص واخذ المسلمين فهي فراسمال مع مركب قرييلا وقلبيون تقولا وصحبه برجا وفي ردوس برجال فراسمال وثلاث مراكب آخر فبهذه عمارة جميع ردوس وهم يخرجون متفرقين بمركبين مركبين .

فولانا السلطان نصره الله تعالى ان ارسل اليهم الكمال مع خمس قادرغا وخمس سلوره فسوف يظفروهم انشا الله تعالى .

فولانا السلطان نصره الله تعالى يعلى همته ويحرص على فتح ردوس وتخليص المسلمين لوجه الله تعالى ولا يصالحهم اذ صلحهم جيمه خداع . والفقيه ارسل قصصاً متكاثرة السلطان نصره الله تعالى يذكر بها ما هم منطوون عليه من الكفر والناد .

⁴ وان بها اسارى كثيرة وهم في حال لا يمكن شرحه ولا يسألون انفسهم كل وقت الا بان السلطان ابا يزيد خان خلد الله ملكه يفتح ردوس ويخلص من له عمر الى ذلك الوقت من الاسر وفيها من له ثلاثون سنة ينتظر ذلك وبها شيوخ وعجوزات وصبيان ضعاف تنتظر ذلك يسره الله تعالى بفضله وكرمه .

فلما رأى الفقير ذلك وعجز وهو يكتب لاهل الخير وليس له احد يجيب سؤاله فصر واحتسب بالله تعالى وهو ينتظر ما ينتظره الموحدون وعلم ان ليس له من دون الله كاشف ضره فانسأل الله تعالى ان يلقي في قلب السلطان ابي يزيد الله ينصره السفر اليها بحق محمد وآله صلى الله عليه وعلى آله وسلم حتى يتحقق رجاء الفقير ويرى ما يحظر بقلبه بين رأسه انشا الله تعالى ويذهب الفهر عن المسلمين .

ولقد بلغ الفقير ان عند السلطان ابي يزيد نصر الله من المناقين من يقول له انها قلمة صعبة الاخذ فيضع المسكر والمدد هناك بلا فائدة وعلى تقدير يؤخذ هي مثل كنيصة وليس بها مال فلا يحصل منها بدل المال المصروف لها فوالله يا مولانا هي ليست بصعبة من مثون

بل هي سهلة الاخذ من مشون من جهة ان لها طرفا سورها فيه رقيق وخندقه غير عريض ولا عميق وايضاً فالريح تهب اليها من جانب غالباً لو اوقدت هناك نيران يسوق الريح دخانها الى القلعة فيصب عليهم صعوبة شديدة وهم لا يصبرون عليها ويصبر سباً لتسليمهم القلعة الى المسلمين انشالله تعالى . وهم في غصة هذا الخوف في كل وقت وايضاً فاهل تلك القلعة سوى الفرارية كلهم من الروم والفرارية من الافرنج وهم مقدار ستماية نفر . فهم يظلمون الروم ظلماً كبيراً قد يقتلون بعضهم ولا يحمل بينهم قصاص ولا يؤخذ منهم ديات ويزنون بنسأهم ويلوطون بانسأهم ويفصون اموالهم ويضربونهم ويؤذونهم بحيث كاينة بينهم عداوة شديدة بحيث لو وقع على تلك القلعة عسكر المسلمين لساءوهم من داخل القلعة في السعى في اخذها ؛ مع ان الفتح بيدالله والسكر والمدد وعدم الاحكام من الاسباب المادية .

والله بها مال لا يحصره النقل والفقير يوضح ذلك انشالله تعالى ؛ وهو ان كل نصراني يدخل تلك القلعة من ساير القلاع ويريد ان يحمل هناك افراريا اى جندياً لاجل المحاربة وان يلقى على صدره صليب يدفع مائة دينار توضع في حاصل سنجوان وهو صنم مصنوع على اسم يحيى عليه السلام من الذهب في مقدار آدمى وعليه من الجواهر مالا يحصى عددها ولا يد قيمتها ومع ذلك في رأس كل سنة يبدلون تلك الجواهر بجواهر الاخرى برسلونها امراء النصارى ونحوهم من ساير بلادهم وما بدل منها وقلع عنه يحملونها في خزائنه وكلما اخذ الحرسيان غنيمة عثرها لسنجوان . فوالله العظيم الفقير يرى بينه في كل شهر يدخل الى ردوس غنيمة وهي على هذا الحال من حين فتح قلعة عكا وهو سنة سبع وستين وسبعمائة وحرب صاحب عكا وعمر ردوس . ما بلغ من ذلك انه كلما مات بها اقرارى او كندور وهو من على النظر في مصلحة القلعة من امرائهم واهل تدييرهم يحفظ جميع ماله لسنجوان . والله يا مولانا السلطان مات بها كندور وترك ثمانين الف دينار رفعت لسنجوان وانما يحفظون هذه الاموال لسنجوان اعتقاداً منهم ان الكفرة يفتحون جميع بلاد الاسلام بتلك الاموال و صرفها في عدد المسكر وبها ذخائر الغرب والشرق فال سنجوان يزيد على مال السلطان الذى يصرفه في فتح القلعة بكثير ومال البلد للمجاهدين . ولو سلم ان ليس فيه شي من المال لكن ينبغي للمؤمن ان يكتفى بالثواب الحاصل في الاخرة بسبب فتحه وتخليص المسلمين من ايداء الكفرة ولا سيما فقد وجب وتمين وبالله التوفيق .

onun imanı kâmil olmaz" Allahü taalâ müminler kardeşdir" buyurmuştur. Bundan dolayı Sultan Efendimiz bu kaleyi almağa olanca himmetini sarf etmeli ve mevcut gemilerinin hepsini gazaya koyuvermeli ve islâm cemaatine yardım etmelidir, çünkü ey Sultan Efendimiz, Sultan Mehmed'in (Fatih) bunlarla olan macerası ve Allah rahmet eylesin Cem'in bunlarla olan vukuatı ve bunların Sultan Bayazıd'ın emvalini nasıl yedikleri malûmdur. Bunlar, o mal ile kalede kilise yapmışlardır. Onların melik-i fâcir ve habisleri kendi mülkünü oraya vasiyet etmiştir; çünkü bu kilise, kalenin en şerefli yerindedir ve müslümanlardan alınan para ile yapılmıştır.

Bizce tahakkuk etmiştir ki bunlar (yani Sen Jan şövalyeleri) Merhum Sultan Mehmed'in camiinden bir gümüş kandil çalıp o kiliseye asmışlardır. Eğer bunu Sultan Ebu Yezid tasdik etmezlerse sözüne îtimad ettiği kimselerden tahkik etsinler ve böyle bir adamı gönderip işi anlasınlar; zira bu mesele tevatüren şâyi olmuştur; işte bu hususta îcabeden gayret ve hamiyet bu kalenin fethine sultanın azmini uyandıрмаğa kâfidir.

Bunların fasid zanları, Sultan Cem'in oğlu vasıtasıyla *İstanbul*'u almaktır⁴. Bunlar bir kere de Karamanoğlu olduğunu iddia eden bir şahsı alıp ikram ettiler ve kıymettar kumaşlar giydirdiler ve bu vasıta ile bilâd-ı Karamanı alırlar dediler. Taaccüb olunur ki bu hususta Allah nusretini arttırsın. Sultan Ebu Yezid niçin teahhur ediyor? halbuki bunların kahr ve tenkili namaz ve oruç gibi kendilerine farzdır.

Vallahilâzîm Sultan Efendimiz, bütün hıristiyan memleketlerini alsa da yalnız Rodos kalesi kalsa birşey yapmış olmazlar; Rodos ahali (şövalyeler) yazda ve kışta gemileriyle deniz üzerinde dolaşırlar, korsanlık ederler ve müslümanların gemilerini alırlar. Eğer Sultan Ebu Yezid, Nasarahullah Kemal Reis ile beş kadirga gönderse ve Rodos gemilerinin hepsini almağı emir eylese yapardı ve bu gemilerdeki Rodos ahalisinin fidyesi mukabilinde pek çok müslümanı kurtarırdı; Rodos ahali Kemal Reis'den azrailden daha ziyade korkarlardı. Allah onu, şövalyelere karşı daima muzaffer etsin⁵.

⁴ Sultan Süleyman Kanunî (5 Safer 929 ve 24 Kasım 1522) de Rodos'u aldıktan sonra Sultan Cem'in hıristiyanlığı kabul etmiş olan oğlunu elde ederek katletmiştir.

⁵ Kemal Reis, İkinci Bayezid zamanında Osmanlı donanmasının tertib ve tanziminde ve sevk ve idaresinde mühim hizmeti görülen ve başarıları ile şöhrat bu-

Bu Rodosluların korsanlıkla müslümanların mallarını elde etmek için çıkardıkları donanmalar (feramiral) kalyonuyla *Karabelâ gemisi* ve *Nikola kalyonu* ile beraberindeki *barçe*'lerden (hem nakliye ve hem harp gemisi) mürekkeptir ve işte bütün Rodos donanması bundan ibarettir; fakat bunlar ikişer ikişer olarak ayrı ayrı çıkarlar bundan dolayı Sultan Efendimiz bunlar üzerine Kemal Reis'i beş kadirge ve beş *Silure*⁶ ile gönderecek olursa İnşallahü taalâ bunlara galebe çalar.

Allah, Sultan Efendimin himmetini âli etsin; Rodos fethinden vaz geçmesin ve bunlarla barış yapmasın; çünkü bunların sulhleri baştan savma *حُدّ* hüd'adır; bu fakir sultana bunların halini ve küfür ve fesadlarını ve burada adedleri pek çok olan esirlerin çektikleri eza ve cefayı ve gördükleri şiddeti beyan eden birçok mektub gönderdim; bu müslüman esirleri kendilerini Sultan Bayazıd'ın kurtaracağını umuyorlar; bunların içerisinde otuz senedir kurtulmak ümidinde olanlar da vardır; ihtiyarlar, alil kadınlar ve çocuklar da bulunup hepsi buranın fethini bekliyorlar; bu fakir de bunların halini görerek âciz kaldım, her taraftan erbab-ı hayra mektub yazdım; hiç bir taraftan cevap verilmediğini görünce sabrederek Allahtan emir beklemeğe başladım; Allahtan isterim ki Sultan Beyazıd'ın kalbine buraya sefer açmasını ilham etsin. Ben işittim ki Sultan Bayezid'in yanında bulunan münafıklar, Rodos'un alınmasının suubetli olduğundan bahis ve oranın bir kilise gibi olup alınsa da yapılan masrafa ve dökülen kana mukabil olamayacağını beyan etmekte imişler. Vallahi Sultanım bu Rodos kalesi *Mudon* kalesinden daha sarp değildir⁷; çünkü Rodos'un bir tarafındaki sûrı incedir; çok kalın değildir; hendeğinin de derin olmaması ve ensiz olması itibariyle *Mudon*'dan daha kolay alınır; bundan başka bu tarafa

lan bir Türk âmiralidir. 910 h 1504 de Türk ve müslüman gemilerine rahat vermeden Rodos şövalyelerine karşı sefere çıkarak Rodos adasına asker çıkarıp bazı yerlerini almış ise de ihtimal siyasî düşüncelerden dolayı iş yarıda bırakılmıştır. Onun bu seferinin Ebu Bekir Darânî'nin mektubundan sonra yapıldığı anlaşılıyor.

⁶ *Siluro* italyanca olup küpeşterleri alçak ve sudan aşağısı derin ve sağlam küçük harp gemisidir suya girmiş kısmı derin olmasından dolayı büyük gemiler bunlara çarparak batardı. Araplar az tahrif ile buna *silure* demişlerdir.

⁷ İkinci Bayezid'in de bizzat iştirak ettiği seferde Mora yarım adasının Batı sahilindeki *Mudon* kalesi 906 Muharrem ve 1500 ağustosta zabtedilmiştir. Ebu Bekir Darânî'nin, pek metin olan *Mudon* alındıktan sonra ondan daha az metin olan *Rodos*'un daha kolay alınabileceğini söylemek istiyor.

rüzgâr eser ve bu tarafta ateş yanacak olursa rüzgâr dumanın hepsini kaleye sevkeder; bunlar sabredemezler, kaleyi müslümanlara teslim ederler; çünkü şövalyeler daima böyle bir tehlikeden endişe ederler.

Rodos halkının hepsi rumdur; ancak ferariler (frerlar) yani şövalyeler altıyüz kadar frenktir. Bu frenkler rumlara çok zulüm ederler. Hattâ bazılarını öldürdükleri halde ne kısas edilirler ve nede diyet verirler; rum kadınlarına ve rum çocuklarına taarruz ile zina ve livata yaparlar, mallarını gasbederler ve daima dövmek ve sövmek suretiyle bunlara eziyet ederler; bu hallerden dolayı rumlar bunlara karşı diş bilemektedirler. Buraya müslüman askerleri gelecek olurlarsa kale içindeki rumlar, müslümanlara yardım ederler; maamafih fetih Allahın elindedir; asker ve mühimmat esbab-ı âdiyedir.

Vallahi burada o kadar mal vardır ki akıl onu sayamaz; fakir izah edeyim:

Her nasranî frenk ki sair kalelerden gelip buraya girer ve kendisinin orada *efrari* yani muharib asker kaydedilmesini arzu edip göğsüne salıp takmasını isterse yüz dinar (altın) verir; bu yüz dinar Yahya aleyhisselâm (Sen Jan) namına bir adam boyunda altından yapılmış *Sen Civan* namındaki sanem hasılâtı meyanına konulur. Bu sanem [put-Salib] üzerinde hesapsız gayet kıymetli mücevherat vardır. Maahâza bu mücevherat her sene frenk hükümdarları ve beylerinin memleketlerinden gönderdikleri diğer cevahirle tebdil olunur; sanemin üzerinden kaldırılan mücevherat bu saneme mahsus hazineye konulur. Korsanların ganimet olarak getirdikleri malların da öşrü bu *Sen Civan*'a nezrolunur.

Vallahilâzîm bu fakir gözlerimle her ay gördüm ki *Rodos*'a daima ganimet gelir; bu hal 767 (1365 M) senesinde *Akkâ* kalesinin fethinden beri devam etmektedir; çünkü *Akkâ* sahibi kaçıp *Rodos*'u îmar ve tahkim etmiştir⁸. Daha bundan belîğ bir misal zikredeyim ki burada ferarilerden (frerlerden=Sen Jan şövalyelerinden) birisi vefat edecek olursa veyahut kale işlerine bakan ümeradan *Kemendor* (kumanbatör) denilen birisi ölürse mallarının hepsi *Sen Civan* namına

⁸ Mektub sahibi Ebu Bekir Dar ânî'nin bu 767 hicret tarihini *Akkâ*'nın zabtu tarihi olarak göstermesi yanlıştır; çünkü daha yukarıda makalenin başındaki birinci notta görüldüğü üzere *Akkâ* bu şövalyelerin elinden 690 h 1291 senesinde zabtedilmiştir. 767 tarihi olsa olsa Filip Dömeziyer'in tahrik etmiş olduğu bir haçlı ordusunun bu (767 h 1365) tarihinde *İskenderiye*'yi işgali üzerine vukua gelen mukabil hareket tarihi olabilir. Memlûk Sultanı, bu hadise sebebiyle Anadolu'daki Türk beylerine de nâmeler göndererek onları haçlılara karşı cihada tahrik etmiştir.

hıfzolunur; Vallahi Sultan Efendimiz, burada bir *kemendor* öldü, seksen bin dinar bıraktı ve hepsi *Sen Civan*'a kaldırıldı. Bunların *Sen Civan* namına bu paraları hıfzetameleri bunlarla islâm memleketlerini zabtedecekleri kanaatinden ileri gelmektedir; bu paraları askerî işlere sarfedeceklerdir.

Rodos kalesinde Şarkın ve Garbin iddihar edilmiş hazineleri vardır; bundan dolayı *Sen Civan*'ın malı Sultanın bu kaleyi fethetmek üzere sarfedeceği maldan kat kat ziyadedir; şehirdeki mallarda mücahidlerindir. Bilfarz burada mal olmadığı teslim edilsin. Adanın fethi sebebiyle müslümanların, kâfirlerin ezasından kurtarılmaları yüzünden hasıl olacak mânevî savab müminlere kâfidir; bâhusus ki bu fetih taayyün etmiş ve vacib olmuştur.,

Ebu Bekir Darânî'nin mektubunun tercümesi burada bitti. Rodos'u alma teşebbüsü Fatih Sultan Mehmed zamanında muvaffak olamamış ve İkinci Bayezid zamanındaki Kemal reis'in denemesi de akim kalmıştır. *Mısır* ve *Suriye*'nin alınmasından sonra devlet adamlarından bazılarının Yavuz Sultan Selim'i de Rodos fethine tahrik ettikleri görülüyor; tarihin kaydına göre Sultan Selim bunlara "*Rodos'u zaptetmek için ne kadar barutunuz var ve kaleyi elde etmek için de ne kadar zaman lâzımdır?*" diye sormuş onlar da dört aylık barutumuz var demişler. Bu cevaba canı sıkılan Pâdişah:

— *Ceddim Sultan Mehmed zamanında Rodos'un alınmasının mahcubiyeti hâlâ devam edip dururken siz bu mahcubiyeti iki kat yapmak mı istiyorsunuz? dört aylık barut hiç yeter mi? benim de bulunmamı arzu etmektesiniz; giderim, fakat eli boş dönersem birinizi sağ bırakmam; oranın zabtı dört aylık barutla değil iki katını sarf etmekle mümkün olursa ne mutlu!*" demiş⁹.

Kanunî Sultan Süleyman'ın cülusunu müteakib Papa Onuncu Leon, Protestan mezhebini meydana çıkaran Lüter ile mücadele halinde bulunuyorlardı. Rodos'un şövalyeler elinde bulunması bilhassa *Doğu Akdeniz*'in daimî surette lâtinlerin nüfuzu altında kalmasını mücib olduğundan *Doğu Akdeniz*'de tamamen kendi hâkimiyetini tesis etmek isteyen genç hükümdar, vezir Mustafa ve Denizci Kurdoğlu'nun de teşvikleriyle *Rodos*'un zabtına karar verdi; nihayet altı ay şiddetli muhasara ve müteaddit hücumlardan sonra 24 Kasım 1522 da Rodos alınarak Yavuz Sultan Selim'in dört aylık barutun kalenin fethi için yeter olmadığı hakkındaki mütalâasının isabeti anlaşıldı.

⁹ *Tacüttevarih*'in ilâvesi *Selimnâme*'den hülâsa (s. 618).

